

STIKLO ŠALIS

apysaka

Apyaušriu ant laidų šalia tuščios autostrados nutūpdavo paukščių pulkai. Keletai poilsio akimirų. Moterį tuo laiku pažadindavo vaikas. Pakeltas delnuose, jis trindavosi į jos smakrą švelnute naujagimio galva, kol tylinčią erdvę užliedavo plieninė ryto šviesa.

Tą dieną dingio šuo, kudlotas, margas, priklydęs valkata. Savaitę nakvojęs karklų krūme, kur vyresnysis berniukas buvo įrengęs jam guolį, vieną pavakarę jis negrįžo. Užmigdžiusi mažąją moteris apėjo namus, paskui išvaikščiojo raustančiomis gudobelėmis apaugusią laukymę. Virš tvenkinio, prižėlusio vandens žolių, kilo vėsus, smelkiantis rūkas. Šuns nesimatė. Nesimatė ir vaiko. Ji tyliai šūktelėjo. Paskui šūktelėjo garsiau. Niekas neatsiliepė.

Į lauką išėjo ir vyras. Berniuką jie surado karklų krūme, šuns guolyje, miegantį tarp šieno ir kaulų. Žadinamas vaikas pašoko:

– Parėjo? Jau sugrįžo?

Tėvai paėmė berniuką už rankų ir jis nepabusdamas žingsniavo tarp jų. Kol moteris vilko drabužėlius, vaikas verkšleno. Paguldytas į lovelę, jis gulėjo įsitempęs, išplėtęs tamsoje akis.

– Mama, ten palangėje kažkas vaikšto?

– Nurimk, jeigu ateis, aš jį pašauksiu.

Tačiau vaikas vis blaškėsi, ir moteris, paėmusi ant rankų, prinešė jį prie lango. Už lango švietė šalta, rami mėnesiena.

– Mama, ten šešėlis, ten kažkas juda?

– Ten sausmedis, niekas nejuda, tik šešėlis.

– Jis turi temperatūros? – vyras pasirodė tarpduryje.

– Atrodo, neturi.

– Sakiau neprasidėti su tuo šunimi.

Berniukas pravirko. Nieko panašaus su vaiku niekada nebuvo atsitikę, ir moteris, paguldžiusi jį į lovelę, paprašė:

– Pažadėk man, kad nurimsi. Aš išeisiu į lauką pažiūrėti, koks ten šešėlis.

– Ir jeigu ten bus šuo, tu jį pašauksi?

– Aš parsivesiu jį į namus.

– Jis galės pabūti iki ryto?

– Taip, jis galės pabūti iki ryto.

Kai moteris sugrįžo, vaikas jau miegojo, vis dar krūpčiodamas ir murmedamas pro miegus. Jai pasigirdo šlamesys už lango, tačiau kiemas buvo tuščias. Artėdamas į miestelį, toli tamsoje suukė traukinys, ir jam pralekiant vos juntamai subangavo grindys ir virpėdami ėmė svirpti langų stiklai.

Vyras pusryčiaudavo vienas. Tačiau naktį verkęs mažylis užsnūdo tik paryčiui, ir moteris, netvarkingai susišukavusi plaukus, prisėdo kitame stalo gale. Vyras jau buvo išsiviręs kiaušinius. Ji kilstelėjusi padavė jam druskinę.

– Tu nevalgysi?

Moteris papurtė galvą. Kurį laiką jie sėdėjo tylėdami.

– Kada grįši?

– O ką?

– Ne, nieko.

Paskui ji, apsilvilkusi šiltą demisezoninį palatą, išėjo į parduotuvę. Gaubiančio greitkelį tilto viršūnėje stabtelėjo – čia pūtė stiprus vėjas, – ir valandėlę žiūrėjo į pralekiančių mašinų stogus, klausydama trumpo, staigaus, greit tilstančio jų gaudesio. Parduotuvė buvo prie ežero: vėstantis vanduo jau sūpavo ant bangų ir plakė į krantą pilkus pailgus žilvičių lapus.

Vaikas pabudęs pasiteiravo apie šunį.

– Neparėjo, mama?

– Ne, sūneli.

– Kaip manai, ar jis dar grįš?

– Gal kada užsuks, bėgdamas pro šalį.

Iki pietų berniukas žaidė smėlio dėžėje. Vedamas į namus pietų miegui, jis staiga sustojo priemenėje ir paprašė:

– Nerakink durų.

Moteris prispaudė mažylį prie savęs.

– Gali pamėginti pats...

Jis ištrūko iš glėbio ir pakartojo:

– Nerakink.

– Liaukis, – ištarė motina, ir negarsiai trakstelėjęs raktas, keli kartus apsisuko spynoje.

Berniukas suklykė. Jis puolė į gretimą kambarį ir ėmė trypti kojomis, springdamas seilėmis ir ašaromis.

– Tuoju pat į lovą!

Vaikas pakluso. Pakilęs į savo kambarį, jis nusivilko drabužius, atsigulė į lovą, nususuko į sieną. Motinai išeinant berniukas staiga atsigrėžė ir pakartojo prašymą. Moteris grįžo prie sūnaus lovos ir, stengdamasi kalbėti kuo ramiau, paklausė:

– Kodėl tu man neleidi užrakinti durų?

Vaikas neatsisuko.

– Gali man paaiškinti? Jis vis tiek tylėjo.

– Aš prašau.

Dabar tylėjo abu.

Nesulaukusi atsakymo, moteris išėjo iš kambario. Leisdama laiptais žemyn, ji išgirdo, kad vaikas verkia. Nežinodama ką daryti, sustojo laiptinėje. Paskui nuėjo į sūnaus miegamąjį, atsisėdo ant grindų prie lovos. Vaikas apsimetė miegąs. Moteris atsargiai pataisė jo apklotą.

– Kodėl man nerakinti durų?

– O jeigu kas norės pas mus ateiti?

– Ar kas ruošėsi pas mus ateiti?

– Vis tiek. Gali. – Ištarė vaikas pašnabždomis ir pavargęs, išsekęs staiga užmigo.

Laisvąjį dienos laiką moteris su vaikais praleisdavo laukymėje. Čia tvyrojo skaidri rudens ūkana. Skrendančius į pietus paukščius vaikas matė pirmą kartą. Krykdamis sausais girgždančiais balsais, jie lėkė virš laukymės trikampio vora. Vis stodamiesi į trikampio pradžią, paukščiai voroje keitėsi vietomis.

Moteris pakėlė iš vežimėlio mažylį, paguldė delnuose, atgręžusi jo veidą į dangų. Išsproginęs akis, vaikas raitydamasis gręžiojosi į šonus. Kai jo skruostas pajusdavo šiltą motinos rankų odą, jis imdavo seilėdamasis žiotis.

Vyresnysis stovėjo užvertęs galvą.

- Mama, kodėl jie keičiasi vietomis?
- Pirmajam reikia krūtine praskirti orą.
- Jis pavargsta?
- Tikriausiai.

Grįžęs iš darbo vyras rado juos dar laukymėje. Kai susitvarkę buteliukus ir vystyklus vyras ir moteris sėdo gerti arbatos, buvo jau visai tamsu. Jie gerdavo arbatą tylėdami, tačiau šį kartą moteris ištarė:

- Man regis, su vyresniu juo kažkas negerai.
- Kodėl tu taip manai?

Ji papasakojo, kas buvo atsitikę dieną. Vyras tylėdamas gėrė arbatą. Puodelį laikė aukštai, apglėbęs jį abiem rankom.

– Ką galvoji?

Viršuje pravirko kūdikis. Moteris skubiai išėjo iš virtuvės, pakilo laiptais į vaikų kambarį. Kai ji sugrįžo, vyras tebesėdėjo su puodeliu rankose.

– Kodėl tyli?

Vyras jai nieko neatsakė, ir moteris pakartojo klausimą.

- Katu galvoji?
- Tau reikėtų išeiti iš namų prasiblaškyti.
- Taip, bet...
- Nueik bent pas gydytoją.
- Iš tiesų. Pagalvosiu.

Jis pasisiūlė naktį pabudėti prie kūdikio. Moteris atsigulė savo kambaryje. Tačiau ir iš čia jautė mažylį: kiekvieną gilesnį jo atodūsj, skruosto, rankos brūkštelėjimą per pagalvėlę. Jie tebebuvo vienas. Ji pabusdavo iš miego kūdikiui dar nepravirkus, užeidavo į kambarį, nepažadindama nei vyro, nei vaiko, pakeisdavo vystyklus ir vėl užsnūsdavo budriu katės miegu.

Prie gydytojo kabineto ant ruda cerata aptraukto suolo sėdėjo keletas žmonių. Girgždėjo nuolat varstomos koridoriaus durys. Burzgė pilka šviesa šviečianti neoninė lempa.

Įėjusi į kabinetą, moteris nužvelgė išdėstytus ant stiklinio stalelio instrumentus: žirkles, skalpelius, žnyples, švirkštus. Gydytojas sėdėjo ant sukamos kėdės, atsirėmęs atbula alkūne į tvarstomąjį stalą. Tai buvo grėsmingos išvaizdos vyras, didelėmis paraudusiomis akimis. Perrišimų metu jis kartais pradėdavo keiktis, tačiau didžiulės, storais pirštais jo rankos perrišdavo žaizdas beveik nesuteikdamos skausmo.

– Vardą primink... – Ir netikėtai ištarė: – Abipusis pūlingas uždegimas, trys operacijos... – Jis patenkintas nusijuokė. – Neapsirinku?

Moteris šyptelėjo. Jis mostu davė ženklą rengtis.

– Na, kokie mūsų reikalai?

– Su krūtine jau gerai. Tik depresija vis dar. – Moteris nusivilko marškinius ir dabar stovėjo iki pusės nuoga. – Niekaip nepraeina.

– Kiek vaikui laiko? – paklausė gydytojas. Kiek patylėjęs pridūrė: – Turėtų praeiti. Ilgiau kaip pusę metų tai retai kada trunka.

Jis perbraukė pirštais per sugijusius randus.

– Neskauda?

Moteris papurtė galvą.

– Bet sukietėjimai dar likę?

– Ir aš jaučiu.

Pakelk rankas.

Chirurgas sukamais judesiais apžiūrėjo pažastis, krūtis, paskui abiem pirštais suėmė spenelį, patempė jį į save ir spustelėjo. Ant gydytojo chalato švirkštelėjo pieno čiurkšlė, moteris dusliai suurzgė, palinko, ir jos galva staiga įsikniaubė gydytojui į krūtinę. Visa įvyko akimirksniu, kitą akimirką moteris pakėlė į gydytoją išsigandusias, klausiančias akis. Ir pamačiusi veide kiek pašaipų patenkintą žvilgsnį iš karto suprato, kad jis leido rankoms daugiau, nei reikia gydytojo apžiūrai.

Jos drabužiai gulėjo ant kušetės, ir moteris, nusigręžusi į sieną, ėmė rengtis. Ji užsisegė liemenėlį, apsilvilo apatinuką ir, nuleidusi galvą, iš nesmagumo lėtomis rankomis ėmė sagstyti bliuzelės sagas. Iš nugaros ji atrodė gailiai, ir, tarškindamas ateinančiam pacientui ruošiamais instrumentais, chirurgas paklausė:

– Tu dar gyva?

Jos pirštai sustojo ties saga. Akimirką ji stovėjo sustingusi, paskui staiga atsigręžė, pakėlė į jį drąsias, atviras, pašaipias akis:

– O jūs dar gyvas?

Jis sujudėjo visu kūnu ir, slėpdamas šypseną, ištarė:

– Sukietėjimai turėtų praeiti, bet vis dėlto dar kartą reikia pasirodyti.

Moteris baigė sagstyti sagas, susitvarkė drabužius, pasiėmė daiktus ir nepratarusi nė žodžio išėjo iš kabineto.

[...]

Kitą šunį vaikas parsivedė netrukus. Tai buvo juodas, panašus į skaliką šuo trumpu plauku ir ilgomis plonomis kojomis. Berniukas tempė jį gatve, apkabinęs abiem rankom per priekines kojas. Šuo buvo išsitepęs mazutu. Vaiko rūbai taip pat buvo mazutuoti. Jis įsitepė šunį pro duris, visa gerkle šaukdamas:

– Mama!

Išsigandusi riksmo, moteris skubiai nusileido laiptais žemyn. Vaikas stovėjo virtuvėje, tebelaidamas šunį už kojų stačią. Jie abu buvo beveik vienodo ūgio.

Iš kur tu jį ištraukei? – po geros valandėlės paklausė moteris.

– Jis nebeturi šeiminkės.

– Kas tau tai sakė?

– Ten dabar gyvena svetimas žmogus. Jis leido man jį pasiimti.

– Tas žmogus ištepė šunį mazutu?

Vaikas nuleidęs galvą pažiūrėjo į juodus alyvuotus pėdsakus ant grindų.

– Tai kas, – pasakė atkakliai.

– Vis dėlto kurgi jis taip išsiterliojo?

– Prie geležinkelio išpilta mazuto, – nenoriai atsakė vaikas.

– Kambaryje šuo gyventi negalės.

- Mes pririšime jį lauke.
- Jis erzins kaimynus lodamas.
- Jis neloja.
- Nekalbėk niekų.

Kitą dieną šuo pabėgo. Dar po dienos vaikas vėl parsivedė jį į namus. Moteris iš tiesų nė karto negirdėjo šuns lojant. Jis įsidrąsino ėsti siūlomą maistą, tačiau išgąsdintas ar subartas traukdavosi atatupstas, ir nepastebimai dingdavo. Vaikas kas kartą vėl jį susirasdavo.

- Bet tu turėsi paklausti tėčio, ar mes galime jį laikyti.
- Tėtis leis.
- Kodėl taip manai?
- Na, vis tiek.
- Kas vis tiek?
- Vis tiek leis.
- O kur jis laksto?
- Prie namų.
- Jis laukia šeiminkės?

Vaikas tylėdamas kelis kartus linktelėjo galvą.

Paryčiu pabudo kūdikis. Verkdamas jis rietėsi lovelėje į kamuolėlį ir staiga išsitiesdavo, spardydamsis kojytėmis. Moteris pasiūlė jam vandens. Vaikas godžiai išgėrė kelis gurkšnius, bet staiga, atlošęs galvą, suklykė dar smarkiau.

Patamsyje, susirinkusi vystyklus ir buteliukus, moteris nusinešė mažylį į apačią. Paguldžiusi ant sofos, leido jam valandėlę pasispardyti nuogam. Vaikas kiek aprimo, tačiau netrukus vėl ėmė raitytis ir spiegti.

Brėško. Pamažu pilkėjo langas, ir dideliu juodu pulku ant ką tik apsnigtos įšalusios žemės nutūpė varnos. Moteris, apglėbusi delnais per pusiaują, prispaudė mažylį stačią sau prie krūtinės ir ėmė vaikščioti po kambarį. Įkniaubęs veidelį po jos smakru, kūdikis ėmė snausti.

Laikydama ant krūtinės beužsnūstantį vaiką, moteris, atlošusi galvą, atsisėdo į fotelį. Vaikas staiga vėl suklykė, daužydamsis rankutėmis, kabindamsis ir raudamas jai plaukus.

Išeidamas į darbą, į kambarį užėjo vyras.

- Kas jam?
- Dar nesuprantu. Nesuprantu, kodėl jis taip spiegia.
- Gal skauda ką?
- Juk aišku.
- Na, aš einu. Jei kas, skambinkit.

Moteris pagirdė mažylį šilta arbata. Kūdikis liovėsi spiegti, tačiau jo akys buvo pilnos skausmo ir nuovargio. Jis inkštė tyliu gailiu balsu, retkarčiais sukrūpčiodamas. Švelnūs, ploni jo plaukai pakaušyje nuo ašarų sudrėko ir sulipo.

Atsikėlęs laiptais iš viršaus nusileido vyresnysis berniukas. Pamatęs išmėtytus kambaryje vystyklus ir drabužėlius, jis nusteбęs atsisėdo ant sofos.

- Kas atsitiko, mama?

Pasiguldžiusi ant rankos, prispaudusi prie savęs mažylį, moteris vaikščiojo po kambarį.

- Susirgo brolis, – pasakė tyliai.
- Brolis? – Paklausė vaikas.
- Taip. Taip, sūneli.

Gydytoja sutiko juos priimti ligoninėje. Kabinetas buvo pirmajame aukšte. Viena jo siena buvo visa stiklinė. Pro ją šaltoj dienos šviesoj juodi ir pilki daiktai baltame sniego fone – fontano keturkampis, gyvatvorė, medžiai – atrodė nepakenčiamai ryškūs.

– Taip, nėra jokių abejonių. – Gydytoja dar kartą išspaudė pilvuką ir, plaudamasi rankas, pakartojo diagnozę. – Būtumėt maitinę krūtimi iki metų, būtumėt nė nežinoję.

Moters akys išsiplėtė. Smilkiniuose išryškėjo melsvos gyslos.

– Man du kartus perpylė kraują, ir pienas...

– Aš jums nepriekaištauju, – tarė gydytoja. Jos abi kurį laiką tylėjo.

– Dar dėl dietos. Ką pataria literatūra, ne viskas tinka, ir aš nežinau, ką daryti.

– Niekas jums neduos jokio aiškaus patarimo. Kiekvieno žmogaus fermentinė sistema yra unikali. Tik jūs, motina, kasdien nuo ryto iki vakaro būdama su kūdikiu, galite išsiaiškinti, ką jis gali valgyti ir ko negali.

– Dabar man atrodo, kad jis nieko negali, tik praskiestą pieną...

– O sultinį?

– Ne, nuo sultinio jam tik blogiau.

Gydytoja valandėlę galvojo. Atsivertė, pasklaidė ant stalo gulinčią odiniais viršeliais knygą, parėmusi ranka kaktą patylėjo.

– Reikėtų jį paimti į ligoninę. Tačiau šiuo metu gripo karantinas, na, ir visos kitos ligoninės infekcijos. Tokie vaikai labai neatsparūs. Ligoninėje jis tikrai žus.

Melsvos gyslos moters veide ėmė šviesti ir po kaktos oda. Ji rengė kūdikį labai lėtai, atsargiai užrišo kepurėlę, susagstė šiltus drabužėlius. Gydytoja pasilenkė prie popierių ir porą kartų, kilstelėjusi galvą, akies kampu pažvelgė į rengiančią kūdikį moterį.

– Nusiraminkite, – pasakė atlikdama pareigą. – Jeigu išgyvens iki metų, gyvens.

Išvažiavus iš miesto į greitkelį, pro šalį ėmė skrieti apsnigti šalti laukai. Užsuptas mašinos užesio, vaikas užmigo. Vis dar putlus jo veidelis buvo rausvas, ramus. Tarpais per miegus jis sučeptėdavo lūpomis.

Naktį moteris kelis kartus atsikėlė paklaudyti, ar vaikas kvėpuoja. Kūdikis gulėjo atsimerkęs.

Už lango apšviestuose trikampiuose po lempomis skraidė dideli minkšti sniego kąsniai. Moteris atsigulė. Pralėkė traukinys. Kiek palaukusi moteris vėl pakilo, pritūpė prie vaiko lovelės. Kūdikis nemiegojo. Ji paėmė rankutę ir priglaudė prie lūpų mažus jo pirštėlius. Vaikas pasuko galvą, jie abu žiūrėjo vienas į kitą, greičiau jausdami nei matydami tamsoje vienas kito akis. Moteris prisitraukė vaiko lovelę ir atsigulusi paėmė į saują vaiko rankytę.

Artumas juos abu ramino. Prisilietimu jie sužinojo vienas kitą esant. Iš pradžių tai buvo vos juntamas krustelėjimas, lyg tamsia gelme būtų nuslydęs suraitytas siūlas. Paskui jis brūkšteldavo iš nežinios staigiai ir švelniai kaip žuvis. Pagaliau lyg išdykaudamas ėmė belstis veržliais minkštais kojyčių smūgiais. Kai per gimdymą gydytojas norėjo suleisti į veną vaistą, moteris pati sulaukė jo ranką:

– Nereikia. Noriu sužinoti, kaip skauda.

Užsnūsdama ir vėl pabusdama, moteris laikė saujoje kūdikio rankytę. Jis tebežiūrėjo į tamsą. Neverkė. Nereiškė jokio nepasitenkinimo. Moteris vėl pakilo iš lovos. Kūdikis buvo sušlapęs. Ji išrėngė mažylį, priglaudė prie savęs drėgną vėsusį jo kūnelį, apsiautė jį ir save antklode ir ėmė vaikščioti po kambarį. Vaiko kvėpavimas tapo lygesnis, jis porą kartų giliai atsiduso. Tačiau, padėjęs galvą ant motinos peties, vaikas tebežiūrėjo plačiai atmerkęs akis.

Atšalo. Juodi žiemos paukščiai į kiemą atskrisdavo vos prašvitus. Likę be maisto krankliai, varnos, juodvarniai knapinėjo po sodą ir kiemą pulkais. Mažiesiems paukšteliams ant virtuvės palangės buvo įrengta lesykla. Žvirbliai, zylės, ieškodami lesalo, dažnai sumaišydavo langus. O kartais besukubėdami krisdavo tiesiai iš viršaus, atsidauždami į lango stiklą. Ir moteris, krentant paukščiui, kas kartą krūpteldavo.

Nepriaugdamas svorio kūdikis augo. Jo kūnelis ilgėdamas menko. Didėjo tik galva ir akys. Moteris dažnai stovėdavo prie lango su kūdikiu ant rankų. Rodė jam paukščius, sniegą, kambario daiktus, tardama jų pavadinimus. Į spalvotus, šviečiančius daiktus mažylis veblendamas tiesė rankas.

Savo išorei moteris nebeskyrė jokio dėmesio. Visų dažniausiai ji vilkėjo sudėvėtą flanelinį chalata, kuris jai buvo patogus, kai maitino kūdikį. Neprižiūrimi seniai kirpti plaukai siekė pečius.

Skalbinių virvę, peilius, keletą ypač nuodingų vaistų buteliukų moteris kas naktį išnešdavo į sandėliuką ir paslėpdavo popierių dėžėje po senais laikraščiais. Užrakinusi sandėliuko ir koridoriaus duris, raktus ji padėdavo vis į kitą vietą.

Kartą ji užėjo į vyro kambarį. Vyras kaip visada sėdėjo už rašomojo stalo nukrauto schemomis ir brėžiniais. Moteris norėjo pasikalbėti, tačiau valandėlę pasėdėjusi ir nepratarusi nė žodžio, pravirko. Kūkčiodama ji ėmė pasakoti apie ligoninėje praleistą pusmetį, apie slepiamus nakčiai vaistų buteliukus ir apie tai, kad nuolat krinta vaiko svoris. Išblyškusios moters lūpos nuo verksmo paburko. Šluostydamosi ašaras, ji tarė:

– Ką gi daryti? Aš daugiau nebegaliu. Nebeturiu jėgų.

Vyras klausėsi jos atsistūmęs kėdę nuo rašomojo stalo, sunėręs ant krūtinės rankas. Jis prakalbo nenoriai.

– Šito juk buvo galima tikėtis?

– Ką tu nori tuo pasakyti?

– Mes ir anksčiau žinojom, kokia yra tavo sveikata.

Moteris pakėlė į vyrą užverktas akis:

– Žinojom. Tai kas?

– Aš juk tau sakiau, kad nenoriu antro vaiko.

Parduotuvėje moteris užtruko. Ryžosi stovėti eilėje dėl saldainių, be to reikėjo išpirkti miltų ir cukraus talonus. Iš tolo namų langai buvo tamsūs, įprasto šviesos ruožo iš vaikų kambario nesimatė. Moteris paspartino žingsnį. Palikusi pirkinius prieškambarėje, nenusivilkusi ir nenusiavusi ji skubiai pakilo į viršų. Kambario durys buvo uždarytos. Vaikai miegojo. Moteris užklojo vyresnįjį ir, nedegdama šviesos, nusileido laiptais į apačią.

Tik dabar ji pastebėjo prie durų šunį. Moteris pasilenkė pirkinių, šuo prišokęs lyžtelėjo jai plaštaką. Krūptelėjusi ji atitraukė ranką. Šuo taip pat atšlijo. Jis pasitraukė atatupstas ir atsigulė, pasidėjęs galvą tarp ištiestų priekinių letenų.

Moteris nunešė į virtuvę pirkinius, sudėjo į šaldytuvą produktus. Paskui grįžo į prieškambarį nusirengti. Šuo tebegulėjo kampe visu kūnu prisiplojęs prie grindų. Jie privengė vienas kito. Pamatęs berniuką ar vyrą, šuo audringai reikšdavo džiaugsmą, skalydamas, plodamas letenomis vaikui į krūtinę. Nuo moters jis laikėsi atokiai. Tačiau jai kur nors išėjus, jis susiriesdavo į kamuolį prie durų ir nepajudėdavo iš vietos, kol ji nepareidavo.

Moteris pritūpė. Šuo kilstelėjo antakius ir, nejudėdamas daugiau nė vienu raumenėliu, suvizgino uodegą. Moteris atsisėdo ant grindų, įrėmė į kelius alkūnes. Sulenktomis letenomis, vos pakilęs nuo grindų, šuo pasislinko į ją. Moteris nekrustelėjo. Prisigaužęs šuo slinko vis artyn ir atsigulė šalia.

Telefono numerį ji surinko kelis kartus. Ir kelis kartus iškart padėjo telefono ragelį. Paskui užlipo į antrąjį aukštą. Abu vaikai miegojo.

Tik išgirdusi ragelyje atsiliepus, moteris staiga suprato, kad nežino kaip prisistatyti.

– Aš klausau. Taip, taip, aš tave girdžiu. – Jis, atrodo, pažino jos balsą.

– Aš jums dar kartą kartoju, jos būklė kritiška. Mes irgi galvojame apie operaciją, bet tikėtis čia nieko nereikia.

Moteris nustebusi nutilo.

– Čia pas mane kabinete žmonės. Aš tave girdžiu. Kalbėk.

– Aš nežinau, ar yra kita išeitis. Tokiais atvejais operuojame iš neviltingos, toks mūsų terminas. Be galo nusilpęs organizmas.

– Kas nors atsitiko?

Moteris pagaliau prisivertė ištarti:

– Sūnus, mano mažylis, serga.

– Taip?

– Tie vaistai jai jau paskirti, bet kraujo tyrimai rodo, kad uždegimas nemažėja.

– Kas jam, kas atsitiko?

Ragelyje ėmė spengti tylą. Moteris ištarė diagnozę pusbalsiu. Vieną žodį.

– Ką sako gydytojai?

– Jūs turite visa apgalvoti. Mums reikia spręsti kartu.

– Taip, ką jie sako?

Moters balsas buvo ramus, tarytum ji būtų kalbėjusi apie kažką, kas jos visai neliečia. Tačiau balsui trūko jėgos, ir ji atsakė beveik pašnabždomis:

– Jei išgyvens iki metų, gyvens.

– Palaukit... Minutėlę, minutėlę!

– Ar tu turi vaistus, visa, kas reikalinga? – Ji išgirdo, kaip staiga prikimo ir tapo duslus jo balsas. – Aš tau viską padarysiu.

Žodžiai moteriai neturėjo jokios vertės.

Ji netikėjo nė vienu iš jų. Ji klausėsi balso. Tai buvo jos geidžiantis balsas. Ir tai buvo visa, kas šią akimirką galėjo suteikti jai jėgų.

– Kalbėk, – pakartojo jis.

– Tai, ką aš jums sakiau, yra konsiliumo nuomonė. Paskutinis žodis jūsų.

– Iš kur skambini?

– Iš namų.

– Tu su juo namie?

– Taip.

– Kodėl?

– Mažiau infekcijų.

Ji nebepajėgė ištarti nė žodžio.

– Alio! Alio? Ar tu mane girdi?

– Taip.

– Klausyk, paskambink man po dvidešimties minučių.
– Taip, jeigu galėsiu.
Moteris padėjo ragelį. Pro duris sagstydamasis marškinius įėjo vaikas.
– Pabudai jau?
Vaikas užsiropštė ant sofos, padėjo galvą ant motinos kelių ir vėl užmigo.

Iš miego ją pažadino vyro balsas. Moteris pašoko. Buvo trečia valanda nakties. Autostrada važiavo tankiai. Jie lėkė dideliu greičiu, įjungę šviesas, ir nuo jų svorio drebėjo visa pakelės žemė. Moteris nuėjo į vaikų kambarį. Motorų riaumojimas čia buvo duslesnis. Vyras skubiai apsirengė ir išėjo į savivaldybę. Į Vilnių kvietė žmones.

Moteris surado vilnones kojines, ėmė daryti sumuštinius. Iš to, ką turėjo. Buvo dar truputėlis sūrio, gabaliukas dešros. Jie rengėsi paskubomis, abu tylėdami.

– Paskambink, jei galėsi.
– Jeigu bus galimybė.
– Aš suprantu.

Visa suruošusi, sudėjusi ant stalo, moteris staiga ištarė:

– Pavalgyk.
– Nebėra laiko.
– Tai netruks.

Į arbatą, kad nebūtų tokia karšta, ji įpylė virinto vandens. Iš antrojo aukšto nulipo pabudęs vaikas, atsisėdo už stalo, parėmęs galvą rankomis. Moteris padėjo ir jam puodelį ir lėkštelę. Skambindamas į kraštus, vaikas ėmė sukti šaukštuką puodelyje.

– Nejaugi karas?

Vyras gūžtelėjo pečiais.

– Neįmanoma patikėti.

– Ko gero, jis taip paprastai ir prasideda.

Jie abu kurį laiką tylėjo.

– O kaip mažasis?

– Kol kas vienodai. Svoris nebekrenta, bet ir neauga.

Vyras pakilo nuo stalo ir atsisveikinęs išėjo pro duris. Moteris staiga prisiminė saldinius. Ji pasivijo vyrą ant laiptų su pilnomis saujomis. Jis atsigręžė nustebedęs ir nepatenkintas.

– Kam?

– Juk teks šalty stovėti. Kai kramtai ką, šilčiau.

– Na, pilk, – jis atsegė kuprinės kišenę.

Ir kelios kietos pašalo snaigės kartu su saldainiais įskriejo į uždaromą kuprinę.

Čiuożyklos paprašė vaikas. Moteris išėjo į laukymę kartu su berniuku. Pasiėmę kastuvą ir mažą žaislinį kastuvėlį, jie abu ėmė kasti nuo ledo sniegą. Šaltiniuoatame tvenkinio pakraštyje nelygiai užšalęs ledas buvo su sausledžio akelėmis. Moteris padėjo kastuvą. Ji atsiklaupė, paskui atsigulė ant ledo. Pro ledo akį buvo matyti buki trumpučiai krištoliniai varvekliai.

– Eikš, – šūktelėjo ji vaikui.

Mažylis pritūpė greta.

– Gulkis.

Berniukas išsitiesė. Moteris pirštu parodė jam ledo properšą.

– Žiūrėk čia.

Vaikas pasislinko ledu.

– Ar matai ką nors?

Jis nieko neatsakė.

– Ar matai ką?

– Taip, mama. – Vaiko balsas buvo duslus.

– Ką matai?

– Matau šalį.

Iš po debesų ūkanų įspindusi saulė nutvieskė laukymę. Tvenkinio pakraštys buvo nukastas. Saulės spinduliai skrodė patį ledą.

– Kokią šalį? – Negarsiai paklausė moteris.

– Stiklinę...

– Na, kelkimės.

– Dar truputėlį.

– Sušalsi. Gana.

Vaikas pakilo, ir valandėlę abu sėdėjo ant ledo tylėdami.

Visiems sugulus, moteris išgirdo vaiko žingsnius. Jis sustojo tarpduryje, nedrįsdamas įeiti.

– Kas atsitiko? – paklausė moteris.

Vaikas neatsiliepė.

– Tu nori man ką nors pasakyti?

Jis linktelėjo tamsoje.

– Bet jau vėlu. – Tai buvo ženklas ropštis į lovą.

Namas buvo pilnas šlamancių nakties garsų. Krebždesių. Spragtelėjimų. Moteris laukė.

– Aš klausau.

– Mama, ar brolis pasveiks?

Jie abu nutilo. Pralėkė traukinys.

– Mama, o kodėl kartais viskas virpa?

– Ir tu jauti, kaip virpa?

– Taip.

– Tikrai?

– Tikrai. Kodėl?

– Tai traukinys įsiūbuoja žemą.

Ir vėl jie valandėlę tylėjo.

– Mama, o kas būna, kai žmogus numiršta?

Moteris niekada nebuvo galvojusi, ką į tokį klausimą reikėtų atsakyti vaikui.

– Siela nueina į dangų, o kūną palaidoja.

– O kas toliau?

Ji rinko žodžius. Tokius, kad vaikas galėtų suprasti.

– Iš kapo išauga žolė arba medelis. Tos žolės sėklą suleso paukštis.

Vaikas kažką įtemptai svarstė.

– O jeigu žmogus nuskęsta? Ar iš jo išauga medelis?

– Iš jo, tikriausiai, išauga vandens žolės. Moteris apkabino berniuką per pečius.

– O kai aš mirsiu, kaip bus?

- Taip, kaip su visais. – Jai atrodė, kad vaikas turi žinoti tiesą.
 - Siela nueis į dangų?
 - Kam klausi, juk žinai.
 - Ir iš manęs išaugs medelis?
 - Žinoma.
- Vaikas, atrodė, nurimo. Ir vis dar liko sėdėti, nukaręs kojas nuo lovos krašto.
- Na, kas? – Moteris ranka palietė jo alkūnę. – Nori, aš tave palydėsiu į lovę?
 - Ne, mama. Aš pats.

Kad šuo laukiasi šuniukų, moteris pastebėjo plaudama virtuvę. Atsiradus šuniui, namuose padaugėjo triukšmo ir netvarkos. Moteris brūkštelėjo ranka jam per sprandą, šuo atsivertė ant grindų, letenomis gaudydamas rankas. Nebuvo jokių abejonių: šuniukus buvo galima apčiuopti. Kalė turėjo atsivesti netrukus, jau melsvėjo ir brinko speniai.

Vyro kambaryje degė šviesa. Ji užėjo į kambarį ir be galo sutrikusi pasakė, kad šuo laukiasi šuniukų.

- Tai čia kalė, ne šuniukas? – Paklausė vyras.
 - Kalytė. Taip. Jos prieraišesnės.
 - Kas?
 - Iš tiesų taip yra. Kalytės ir meilesnės, ir prieraišesnės. Mes turime nutarti, ką dabar darysime.
 - Tu ketini terliotis su šuniukais?
 - Niekas aš neketinu. Bet ką gi daryti?
 - Ką daryti juk aišku.
 - Kodėl tu taip kalbi? Tarytum iš anksto būtų galima visa numatyti?
 - O gal reikėtų numatyti?
 - Mes paprasčiausiai neapsižiūrėjom.
 - O ką aš sakiau?
 - Ką tu man sakei?
- Vyras staiga nutilo.
- Ką tu man sakei? – Moteris beveik suriko.
 - Neužsikrauti tiek darbų, kiek nepajėgi.
 - Jei mažylis būtų sveikas, viskas būtų buvę daug paprasčiau.
 - Jei tu būtum buvusi sveika, ir mažylis būtų buvęs sveikas.
 - Bet juk to, kas įvyko, pakeisti neįmanoma.
 - Taip, bet galima įsigyti šunį, kuris atsives šuniukų.
 - Aš jį palikau dėl vaiko! Jis manęs pradėjo klausinėti apie mirtį.
 - Apie mirtį? Vaikas?
- Moters veidą iškreipė grimasa.
- Taip! Apie mirtį. Vaikas. – Ji apsipylė ašaromis.
 - Vaikas šito niekada negali klausiti!
- Moteris skubiai pakilo ir išėjo iš kambario.

Kalė atsivedė paryčiui, vaikų kambario spintoje. Pabudęs berniukas iš karto išgirdo šunyčių cypimą. Laimei, jis jų nepamatė. Bet kam artinantis prie spintos, kalė imdavo urgzti iššiepusi dantis.

Šuniukai buvo trys. Visi trys pilki kaip pelytės, akli, šlapiuojančiomis drėgnomis virkštelėmis. Moteris pastatė spintoje dubenį vandens. Moterį kalė prisileisdavo, įtemptai sekdamą kiekvieną jos judesį įkritusiomis, pavargusiomis akimis.

Vaikus nakčiai moteris paguldė svetainėje. Visiems sumigus, atsuko vonios čiaupą ir kol suleido kalei migdomųjų, ji grybštelėjo jai į ranką dantimis. Iš riešo pradėjo bėgti kraujas. Kai išsiploviau žaizdą grįžo į kambarį, kalėjo gulėjo rami, padėjusi galvą tarp letenų. Tada nunešė šuniuką į vonią, panardino juos į vandenį ir, skubiai apsigrėžusi, išėjo iš vonios.

Kiek pastovėjusi kambaryje, ji nusileido laiptais, apsirengė ir išėjo į lauką. Naktis buvo vėjuota. Čezančios palei sieną gebenių šakos buvo jau su pumpurais. Pavaikščiojusi kokį pusvalandį, moteris grįžo į namus. Uždegė vonioje šviesą. Šuniukai buvo gyvi. Plūduriuodami po vandeniu jie be perstojo yrėsi kojytėmis. Rožinės jų nosytės buvo jau melsvos. Moteris staiga paėmė nuo vonios grindų kilimėlį, uždengė šuniukus ir užsimerkusi prispaudė juos prie vonios dugno. Vonios dugne niekas nebejudėjo. Ji ištraukė rankas iš vandens.

Staiga iš raukšlės išniro vienas šuniukas ir lėtai, bet stipriai irdamasis letenėlėmis, ėmė kilti į viršų. Nebeslegiamas kilimėlio jis yrėsi kaskart vis stipriau, sparčiai kildamas į vandens paviršių. Jis turėjo visa, ko reikia gyvenimui: atkaklumą, kantrybę ir jėgą. Moteris privalėjo suteikti jam galimybę. Tačiau ji vėl panėrė rankas po vandeniu, patraukė kilimėlį į dešinę.

Iš po patraukto kilimėlio pasirodė du šuniukai. Jie stingo. Jų kūneliai jau buvo nelankstūs, kojytės tiesios. Jie dar gulėjo dugne, nekildami į paviršių. Moteris išėjo į kambarį ir kurį laiką sėdėjo tamsoje. Po to, paėmusi iš anksto paruoštą maišelį, sudėjo negyvus šuniukus, suvyniojo maišelį į laikraštį ir įdėjo į šiukšlių dėžę.

Kalė pabudo paryčiu. Skrebendama nagais, ji ėmė lakstyti laiptais aukštyn žemyn, uostydama visus kampus, draskydama, reikalaujama atidaryti kiekvienas duris. Tačiau nekaukė. Kur kliuvusi, ji bėgo ir bėgo atgal į vaikų kambarį prie spintos, iš kurios tebesklido aitrus nuovalų kvapas.

Jos akys karščiavo. Čia ji tebejautė vaikų buvimą, atsiguldavo spintoje, bet vėl keldavosi naršyti visus pakraščius. Vedama už pasaitėlio pasivaikščioti, ji atsisakė išeiti į lauką.

Vaikas apie pietus pajuto kažką negera. Kai šuo atbėgo į virtuvę, jis užlėkė į viršų. Atidaręs spintos duris, pamatė, kad šuniukų ten nebėra.

– Nėra, – atsakė moteris. – Tikriausiai, juos suėdė žiurkė.

– Argi žiurkės ėda šuniukus? – Paklausė vaikas.

– Jos viską ėda.

Šeima susėdo valgyti pietų. Vaikas valgė noriai. Moteris, pasisodinus ant kelių mažylį; leido jam žaisti lėkštelėje su šaukšteliu. Jau du mėnesius iš eilės jis priaugo svorio. Teisybė, labai mažai, tik du ar tris šimtus gramų. Po pietų ji nunešė mažylį į vaikų kambarį, norėjo pakeisti drabužėlius, tačiau pagalvojusi paliko raičiotis lovelėje pusnuogį. Vyresnysis atsekė paskui juos. Vaikas, valandėlę sėdėjo kambaryje tylėdamas, paskui pažvelgė į motiną ir paklausė:

– Ką tu jiems padarei?

– Aš nieko jiems nedariau, – atsakė ji ramiu bejausmiu balsu.

– Meluoji.

Berniukas išsitiesė ant sofos, abiem rankom užsidengė veidą. Moteris norėjo paliesti jo pečius, jis raitydamasis išsisuko jos rankos.

– Ką tu jiems padarei?

– Aš sudėjau juos į maišiuką, išnešiau į upę ir paskandinau.

– Gal juos kas nors būtų paėmęs?
– Ne, sūneli. Aš klausiau kaimynų. Visi turi taupyti kiekvieną kapeiką.
– Vaikas pradėjo raudoti balsu. Moteris dar kartą palietė vaiko nugarėlę, ir jis dar kartą išsisuko klykdamas:

– Ką tu jiems padarei?

– Aš jau sakiau.

– Ką tu sakei?

– Kad nuskandinau juos upelyje.

– Ne, tu nenuskandinai jų upelyje! Tu nuskandinai juos vonioje. Sudėjai į maišelį ir išmetei į šiukšlių dėžę.

Vaikas šito negalėjo žinoti. Šiukšles ji išnešė ankstų rytą.

Moteris nutilo. Ji sėdėjo nejudėdama. Vaikas irgi šliurpčiojo vis tyliau ir tyliau. Motina palietė ranka jo kojas, jis nebekrūptelėjo.

– Neturėjau kitos išeities. Tu gali mane suprasti?

Berniukas nieko neatsakė. Staiga jis šoktelėjo visu kūnu, smaugiamas raudos, kumšteliais daužydamas sofą.

Sėdintis lovoje mažylis sužiuro į klykiantį brolių. Įsikibęs lovelės virbų, jis ėmė stotis. Remdamasis įstrižomis kojytėmis, pakilo beveik iki pat viršaus ir griuvo aukštelninkas. Pargriuvęs atsisėdo, įsitvėrė virbų ir vėl ėmė stotis. Priklaupęs ant vieno kelio, jis pagaliau pasiekė lovelės kraštą ir atsistojo, lyg papučiamas šiekštelis, svyruodamas į šalis. Vyresnysis, pamatęs stovintį brolių, valandėlę žiūrėjo į jį kūkčiodamas. Paskui nutilo, atsisėdo. Išpūtę akis vaikai spoksojo vienas į kitą: vienas užverktomis, kitas spindinčiomis, laimingomis kūdikio akimis.

[...]

Stotis, kaip visada, buvo pilna žmonių. Laikraščių kioske ji išsikeitė monetas ir, išėjusi į stoties aikštę, viename iš automatų surinko telefono numerį.

– Kur tu? Kas su tavim atsitiko? – Jis buvo beveik įsiutęs.

Moteris atsakė ne iš karto.

– Iš kur skambini?

– Iš stoties.

– Kas atsitiko? – Vyras vis dar nepajėgė susitvardyti.

– Nieko.

– Kada ateisi?

Moteris tylėjo.

– Aš klausiu, kada ateisi?

– Tikriausiai niekada.

– Ateisi. – Pyktį jo balse pakeitė pašaipa. – Visos ateina.

Telefono ragelyje pasigirdo pypsintys signalai. Moteris atitraukė ragelį nuo ausies ir kurį laiką klausėsi ritmingo pypsėjimo. Paskui ramiai ir atsargiai pakabino jį.

Jėga, kuri pakėlė ją iš lovos, buvo kaip troškulys. Moteris išėjo iš kambario vienmarškinė. Laiptinėje buvo visiškai tamsu. Turėklus ji apčiuopė rankomis. Durys į priemenę buvo užrakintos. Moteris pasuko į svetainę. Trumpą minutę sustojo prie lango: už lango buvo vėjuota naktis. Jos žvilgsnio niekas nepatraukė. Paskui ėmė versti stalčius. Sekcijos stalčiuose nieko neradusi, moteris nuėjo į virtuvą. Blaasioj gatvės lempų šviesoje ant virtuvės stalo gulėjo raktai.

Dabar jos judesiai tapo lėtesni. Ji paėmė nuo stalo didžiulį pundą ir vienu po kito ėmė rakinti prieškambario duris. Tai buvo vyro raktai. Prieškambario durims nė vienas jų netiko. Pagaliau vienas raktas pasisuko spynoje. Durys staiga atsidarė. Bet moteris pasuko ne į sandėliuką, o kažkodėl išėjo pro lauko duris.

Šaltas gegužės nakties vėjas išpūtė marškinius. Šalčio ji nejuto. Grįžo atgal. Sandėliukas buvo už kelių žingsnių.

Pro atdaras lauko duris įbėgo tamsoje nematomas šuo. Inkšdamas jis ėmė šokinėti aplink, baksnodamas snukiu į nuogas moters rankas. Moteris sudavė jam per nosį. Šuo pasitraukė atatupstas, pikta sulėjo ir staiga urgzdamas griebė ją už rankos. Moteris aiktelėjusi atsisėdo ant grindų.

Viršuje pravirko vaikas. Visos namų durys buvo atlapos. Moteris pakilo ir ėmė kopti į viršų. Tamsoje net suklupo. Vaikas verkė pro miegus. Kai ji užlipo į antrą aukštą, vaikų kambaryje buvo visiškai tylu.

Nakties tamsoje daiktai – stalas, spinta, kėdės, vaikų lovelės atrodė bekūniai. Moteris greičiau pajuto nei išvydo tamsoje boluojančius vaikų veidus.

Į miestelį artėjo traukinys. Nakties tyloje jo trenksmas pasigirdo iš tolo. Moteris priėjo prie lango ir atitraukė užuolaidą. Žiburiuodamas visais langais it šviečianti gyvatė pro miestelį lėkė keleivinis traukinys, jam pralekiant suvirpėjo langai, ir moteris prie virpančio stiklo priglaudė delnus.

1993 kovas–1994 vasaris

Vanda Juknaitė, *Stiklo šalis*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1995.